

ONDRUSKA

Ruuskanen-Ruuska sukuseuran
sukuviesti 49
Marraskuu 2024

Riihipetäjä kuvattu todennäköisesti kesällä 1959

Sukuseuramme tunnus on rauhoitettu riihipetäjä, joka kasvaa Siilinjärven Kuuslahdessa Rannan Asikkalan pellolla.

Lehtemme on saanut nimensä sukunimemme lähtökohtana olevasta nimestä Andreas, jonka toinen muoto on Ondrei, Ondruska. Tästä muotoutuivat vähitellen Ruska, Druska ja Ruskain sekä vuosisatojen aikana Ruuskanen ja Ruuska.

Ondruska 49, marraskuu 2024

Lyhyesti	2
Puheenjohtajan kynästä	3
Sukuseuran kesäretki Turun seudulle 3.-4.8.2024 - Tapaaminen kerran vuodessa voimaannuttaa suvun jäseniä.....	4
Käsillä tekemistä ja aktiivista yhdistystoimintaa - Seppo ja Elvi Ruuskanen Lapinlahdelta.....	8
Aino ja Jorma Toikkasen mietteitä sukumatkasta.....	10
Lättähatuissa oli tunnelmaa.....	11
Suomalaiset sotilaat vieraalla maalla – Jääkäreiden jalanjäljillä.....	14
Impilahden Ruuskaset ja kaksi seurakuntaa.....	21
Kuopion Vehmasmäen kappelin puolustaja.....	23
Sukuseuran apurahat jaettavana.....	23

Ondruskaan osoitetut jutut osoitteeseen:

[iris.humala\(at\)kolumbus.fi](mailto:iris.humala(at)kolumbus.fi) tai Iris Humala, Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää
Mikäli et halua, että juttu julkaistaan kotisivujen nettiversiossa, ilmoita asiasta Iris Humalalle tekstin poistamiseksi.

Jäsenasiat ja osoitteenmuutokset:

Veli-Pekka Ruuskanen, [vpruuskanen\(at\)outlook.com](mailto:vpruuskanen(at)outlook.com)

Lyhyesti.

Kansikuva: Sukuseuran Varsinais-Suomen kesäretkelle 3.-4.8.2024 osallistuneet ryhmäkuvassa Louhisaaren kartanon edustalla.

Hyvä sukuseuran jäsen!

Lähetä mielellään tekstejä ja valokuvia sukulehtemme sähköpostitse tai postitse. Lähetä myös palautusosoite valokuville. Apua puhtaaksikirjoittamiseen saat lehtitoimikunnan jäseniltä!

Puheenjohtajan kynästä

Lämpimän kesän jälkeen syksykin on jatkunut lokakuun lopulle saakka poikkeuksellisen lämpimänä ja olemme saaneet nauttia auringonpaisteesta koko Suomessa. Hyvän sään valitessa saimme tutustua sukuseuran kesäretkelläkin sotamarsalkka Mannerheimin syntymäkotiin Askaisten Louhisaaren elokuun alussa. Mukana oli sopiva joukko retkeläisiä, ja mukaan illalliselle Naantalin kylpylään saatiin myös paikallisia sukulaisia.

Askaisissa tutustuimme upeaan Louhisaaren linnaan, joka oli aikanaan rakennettu ruotsalaisten esikuvien mukaan kauniiseen maisemaan meren läheisyyteen. Saimme kuulla myös lyhyen opastuksen linnasta ja alueesta. Nyt olemme kuulleet uutisia, että Museoviraston säästötoimien vuoksi Louhisaarikin suljetaan yleisöltä ainakin toistaiseksi. Onneksi ehdimme käydä tutustumassa tähän hienoon kohteeseen.

Louhisaaresta siirryimme Turkuun, jossa kiertokäynnin jälkeen tutustuimme puolestaan tavallisen rahvaan elämään Turun kaupungissa menneinä vuosisatoina. Tarkempi Pirjo-Leena Forsströmin mainio matkakuvauus on tässä lehdessä valokuvineen.

Gustav Mannerheimiin liittyen olen syksyn aikana lukenut Juhani Mailasalon kirjaa suomalaisista keisarillisessa Kiinassa. Mannerheim osallistui Kiinankin alueella käytyyn Venäjän-Japanin sotaan, jonka lopputuloksena Venäjän häviön takia Pietarissa ja muuallakin maassa syntyi suuria levottomuuksia ja suur-

lakko. Näiden myötä Suomeenkin saatiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus myös naisille sekä yksikamarinen eduskunta, jonka toiminta on jatkunut itsenäistymisen jälkeen nykypäivään saakka. Kirjassa kerrotaan myös Mannerheimin mielenkiintoisesta vakoilumatkasta Kiinaan. Matkan aikana Mannerheim kartoitti Kiinan sotilaallisia oloja Venäjän toimeksiantosta.

Sukuseuran hallitus kokoontui lokakuun lopulla ja päätti järjestää ensi kesän sukkokokouksen heinäkuun lopulla Joensuussa ja valmistella sen yhteyteen tutustumisretken Ilomantsiin ja sen nähtävyyksiin. Tarkemmin kerromme ensi kesän tapahtumasta seuraavassa lehdessä.

Keväällä sukuseuramme sai lahjoituksen, kun Pohjois-Savon alueelta lehtileikkeitä vuosikymmeniä keräillyt Pekka Lukkarinen lahjoitti sukuunne liittyviä juttuja sanoma-, aikakausi- ja paikallislehdistä. Kiitämme Pekka Lukkarista saamastamme lahjoituksesta. Jutuista tehtyjä otteita saamme jatkossa lukea Ondruskan sivuilta.

Seuramme myyntituotevalikoimaan on tänä vuonna lisätty vaakunalla ja sukupuulla koristettu muki, jota on saatavilla minulta vaikka joululahjaksi 10 euron kappalehintaan postikuluilla lisättyinä.

Seuraava lehtemme onkin sitten jo viideskymmenes numero, josta aiomme tehdä juhlanumeron. Siihen ovat tervetulleita sukumme jäsenten erilaiset jutut suvun jäsenten elämästä ja vaikka tehdyistä matkoista.

Markku Ruuskanen

Sukuseuran muki edestä ja takaa.

Sukuseuran kesäretki Turun seudulle 3.-4.8.2024

Tapaaminen kerran vuodessa voimaannuttaa suvun jäseniä

Yhteisellä illallisella Naantalin Kylpylässä
Kuva: Iris Humala

Sukuseuramme jäsenet haluavat tavata ja pitää yhteyttä myös ns. virallisten sukukokousten välillä. Nyt jo toiveena vuosittain tehtävät kesäretket ovat oiva mahdollisuus tutustua sukumme jäsenten ja heidän esivanhempiensa asuinalueisiin.

Muistin kertaukseksi luettelen jo olleet tapaamisemme: kokoonnuimme Savonlinnan Tanhuväärassa ensimmäisen kerran vuonna 2017. Siellä harjoittelimme keihäänheittoa Ruuskasen suvun kunniajäsen Antti Ruuskasen johdolla. Vuonna 2019 tapasimme Viitasaarella, suku-jemme ydinalueella. Seuraavaksi tapaamisista esti koronapandemia, mutta vuonna 2022 päästiin jo kokoontumaan Kalajoen seudulla kohdepaikkana Nivala.

Nivalassa päätettiin tehdä seuraavan vuoden 2023 tapaaminen ja kokous Tallinaan. Tämä laivamatka oli hyvä keksintö. Eivät päässeet sukulaiset karkaamaan; kaikki samassa veneessä menen tullen, ja juttua riitti.

Toivomus ja päätös tavata kerran vuodessa on sukumme jäseniä voimaannuttava ja yhdessä pitävä tapa. Henkilökohtaisesti kesämatkalle

Turun tuomiokirkko
Kuva: Ville Ruuskanen

osallistuminen on niin itsestään selvä asia, että meinasi minulta melkein ilmoittautuminen kesän 2024 retkelle unohtua.

Aamupäivän tutustumiskohteena historiallinen Louhisaaren kartano

Kesän 2024 matkalla majoittuminen oli Naantalin Kylpylässä, jonne sukuseuran puheenjohtaja Markku oli kaiken valmiiksi järjestänyt ja tilannut.

Lauantaina 3.8. klo 10 lähdimme Launokorven liikenteen bussilla, kuljettaja Jukka Kaasalaisen tyyräämänä, kohti retkemme ensimmäistä kohdetta Louhisaaren kartanoa. Matkalla Markku kertoi matkamme kohteesta ja siinä välissä bussinkuljettaja kertoi ohi vilahtavista paikoista ja maisemista. Bussimatkan aikana Markku kertoi Ruuskanen-Ruuska-sukumme henkilöistä, jotka olivat aikanaan tulleet Turun seudulle elämään ja elantoaan hankkimaan. Näiden sukumatkojen- ja kokousten tarkoitus onkin vierailta seuduilla, joihin sukumme on aikoinaan lähtenyt ja asumaan sijoittunut. Täten paikkakunnalla ja lähiseudulla olevat sukulaiset voivat osallistupaikallinen puoti.a tapaamiseen, ja

samalla muualla asuvat sukulaiset pääsevät vierailemaan eri puolilla Suomea.

Louhisaaren kartanolla on pitkä historia, eikä sitä kaikkea ole tarkoitus tässä kertoa, vain pääkohtia. Kartano sijaitsi alkujaan Askaisissa, meren rannalla. Sen ensimmäinen rakennus lienee sijainnut samassa pihapiirissä jo 1400-luvulla pienellä maan kohoumalla kuin nykyinenkin kartano. Tämä epäily tulee väitteeksi nykyisen kartanon sisällä olevista kattohirsistä, joiden tutkittu ikä juontaa paljon aikaisempaan puustoon kuin mitä olisivat puun säikeet olleet nykyisen kartanon rakennusaikana. Eli järkevästi on kierrätetty materiaaleja jo tuona aikana.

Fleming-suku omisti linnan vuoteen 1791 asti. Flemingit olivat Ruotsin kuninkaiden lähettiläitä eri rooleissa Suomessa, eikä käskynhaltijan rooli aina ollut mieluisa täällä ruotsia taitamattoman metsäkansan joukossa. Mutta verojen kannolla Flemingit pystyivät elämään loisteliasta elämää kunnes velkaantuivat, ja kartano jouduttiin myymään velkojen kattamiseksi.

Uusi omistaja oli C. Fr. von Knorring, joka korjautti linnaa kunnes ensimmäinen Suomeen asettautunut Mannerheim osti sen vuonna 1795. Louhisaaressa syntyi 4.6.1867 Carl Gustaf Mannerheim (tuo päivä on armeijan päivä kalenterissamme). Tässä yhteydessä haluan kertoa, että Garl Gustafin sisko oli Sophie Mannerheim, jota pidetään Suomen sairaanhoidon perustajana. Sophie Manner-

Louhisaaren kartanon päärakennus on valmistunut vuonna 1655. Oikalla päärakennuksen juhlasalin upeita kattomaalauksia. Kuvat: Ville Ruuskanen

heim oli kolme vuotta naimisissa ruukinpatruuna Hjalmar Linderin kanssa, ja siten Sophie oli Lohjan Laakspohjan kartanon valtiatar tuon ajan. Näin Lohjan kaupunki-laisena haluan tämän sivuasian teille kertoa.

Henkilöhistoriat olisivat jo yhden kertomuksen arvoisen, mutta Louhisaaren kartano myytiin 1903 talousneuvos Hannukselle, ja siitä monien vaiheiden jälkeen Suomen valtio lunasti Louhisaaren vuonna 1961. Linna on hyvässä kunnossa ja sitä ympäröivä iso, parin hehtaarin englantilainen puutarha ovat näkemisen ja vierailun arvoisia kohteita.

Matka jatkui kohti Turkuja ja Luostarinmäkeä

Museoihin on aina liian vähän aikaa, mutta fysiologinen nälän tunne kyllä pakottaa jo seuraavaan kohteeseen. Söimme maukkaan kala-keittolounaan kahveineen ja paakelsseineen matkan varrella ennen Turkuun siirtymistä. Turussa oli mahdollista jäädä pois bussista Tuomiokirkon luona, tutustua kirkkoon tai lähellä olevaan Aboa Vetus Ars Nova -museoon. Pääosa bussiin jäävistä sukulaisista halusi nähdä Luostarimäen vanhan asuntoalueen, joka ainoana alueena säästyi Turun palosta vuonna 1827.

Olen käynyt viimeksi Luostarinmäellä varmaan 30 vuotta sitten. Tuskin kiertäisin kaikkia 14 vanhaa rakennusta, mutta tupakkakaupan halusin nähdä. Kävellessä kohti tupakkakauppaa tunsin sen tunkkaisen tuoksun ja näin silmissäni

Luostarinmäellä riitti kierrettävää ja katseltavaa. Yläkuvassa paikallinen karkkipuoti.

katossa roikkuvat kuivat tupakanlehdet. Herätin tunnelman lapsuuteni ajan naapurin mökistä, jossa lapsena haistelin tuvan katossa kuivamassa olleita riippuvia Virginia-tupakan lehtiä.

Enpä ennakoanut, että tupakka on kaikissa muodoissa, jopa historiassa, niin pannaan julistettu, ettei tupakkakaupassa riippunut katosta yhtään tupakanlehteä kuivumassa. Puhumattaakaan, että olisi ollut myynnissä tai edes näytillä joku vanha paperossilaatikko tai niitä käsin värkättyjä sikareita. Tupakkipuodissa ei ollut enää mitään myynnissä; rakennuksessa on ainoastaan piippu- ja tupakkamuseo.

Ennen pihalla oli pieni alue kasvamassa ihan oikeita tupakkakasveja. Reheviä kasvustossa olivat Virginia- Havana- ja Palturitupakka, mutta nyt niidenkin esimerkkikasvien kasvatus oli kai kiellettyä. Pihalla tosin oli se entinen kasvatuspenkki, jossa oli kussakin pari hyvin huonosti kasvavaa esimerkkikasvia. Ihmettelen hieman tätä historian kieltämistä, jos halutaan esittää entistä elämäntapaa.

Onneksi pettymys jäi vähäiseksi, kun karkkikaupasta sai vielä paperitötsissä mansikkakuulia ja piparminttupastilleja. Lisäksi vielä sai ostaa Luostarinmäen salmiakki- askeja. Jotain entistä ja maistuvaa.

No, muuten oli kyllä historiallinen mäki pysynyt ennallaan. ”Kadut” olivat vielä muhurampia ja viertävämpiä kuin viime käynniltä muistan. Entisajan yrittäjien talot ja huoneet olivat yhtä matalia kuin ennenkin ja kynnykset niin korkeat, että piti kyllä ihan eteensä katsoa ja jalkansa niiden yli asettaa.

Aikaa oli tarpeeksi kierrellä ja katsella Luostarinmäkeä. Päivän sää oli meitä siihen asti suosinut, mutta nyt Luostarinmäen vierailulla kevyt sade yllätti. Oli hyvä syy istahtaa pihapiirissä olevaan kahvilaan ennen paluuta bussille ja matkaa majapaikkaan.

Päivän reissu oli mielenkiintoinen. Aamulla tutustuttiin kartanoon, jossa oli eletty rikkaiden runsasta elämää, tosin jossain kohdin ihan konkurssiin asti. Iltapäivällä tutustuimme tavallisen kansan elämään, mutta ehkä ei kuitenkaan ihan niiden köyhempien ihmisten arkeen. Retkemme tutustumiskohteet oli hyvin valittu tästäkin näkökulmasta katsottuna.

Yhteinen illallinen löysäsi kielen kannat

Majoittumispaikka Naantalin Kylpylässä oli pari tuntia aikaa lepuutella oloaan päivän kierroksen jälkeen. Kello 19 kokoonnuimme yhteiselle buffet-illalliselle hotellin Le Soleil-ravintolaan. Sukuseuralle oli varattu oma kabinetti, jossa voimme puhua vapaasti muita häiritsemättä. Ja sitä puheensorinaa kyllä sitten riitti.

Silti kaikkia osallistujia ei ehtinyt lähestyä, aina vaan ajasta tulee puute, eikä ruokaillessa voi mennä pöydästä toiseen. Mutta täytyy sanoa, että maukas ja runsas buffet-illallinen kyllä löysäsi kielen kannat.

Illallisen jälkeen näimme uudet sukuseuramme mikit ensi kertaa. Sukumukeista oli ilmoitus Ondruskassa, ja Markku apureineen oli tuonut niitä myös tänne matkalle nähtäväksi ja ostettavaksi. Mukissa on sukuvaakunamme ja toisella sivulla mukia Riihipetäjän kuva. Suositelen runsasta ostohalukkuutta.

Illallisen jälkeen moni osallistuja jatkoi vielä keskusteluja hotellin avarassa aulatilassa. Jotkut eivät enää päivän kävelyjen jälkeen jaksaneet jäädä ”jatkoille”.

Naantalin kylpylähotelli oli hyvä valinta sukutapaamiseen. Historian havinaa Naantalissa on ollut jo Suomen katoliselta ajalta, kun vuonna 1438 Naantaliin perustettiin birgittalaisnunnien luostari. Vuonna 1750 löydettiin parantava Ailoistenniemen lähde, jonka veden uskottiin lieventävän monien sairauksien oireita. Tämän vuoksi ensimmäinen kylpylä rakennettiin Ailoistenniemeen 1860-luvulla. Kylpylätoiminta on täten jatkunut aina tähän päivään eri muotoineen ja omistajineen.

Nyt Naantalin Kylpylä ja Ruissalon kylpylä kuuluvat Sunborn-yritysr ryhmään, johon kuu-

luu myös hotelli Düsseldorfissa Saksassa. Sunborn-yritysr ryhmän omistaa suomalainen Niemen pariskunta.

Missähän tapaamme seuraavaksi?

Edellä kerroin oman kokemukseni Ruuskanen-Ruuska- sukuseuran kesäretkestä 3.-4.8.2024 Turun seudulle. Minusta kesäretki oli hyvin suunniteltu, järjestetty ja kokonaisuudessaan onnistunut. Ainut ja toistuva haittapuoli on vain se, että aikaa on aina liian vähän tavata ja tutustua aiemmin tuntemattomiin sukulaisiin. Pitänee jatkossa vaan yrittää ehättää nopeammin tapaamiseen ja taas jatkaa seuraavan luokse nopeammin. Mutta kun sitä juttua vaan riittää.

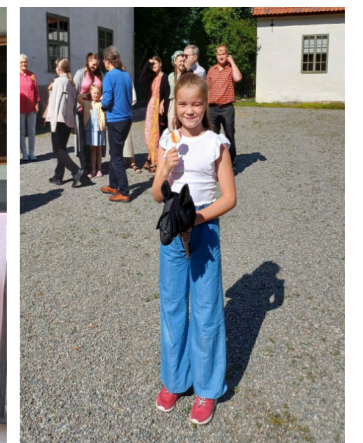
Kiitos sukuseuran hallitukselle kokoontumisen suunnittelusta ja mahdollistamisesta. Me osallistujat pohdimme ja arvuutelimme jo kovasti, missä tapaamme ensi kesänä kokouksen ja kesäretken merkeissä.

Erikseen haluan kiittää sukuseuramme puheenjohtajaa Markkua tästä onnistuneesta kesäretkestämme. Retken järjestäminen majoituksineen, tutustumiskohteineen, kuljetuksineen ja ruokailuineen vaativat suunnittelua ja ajankäyttöä. Suuri kiitos Markulle onnistuneesta kesäretkestämme!

Pirjo-Leena Forsström, opetusneuvos, Lohja

Irja Ruuska ja Kaj Illak Louhisaaren sisätiloissa. Kuvat: Iris Humala

Sanni Ruuskanen Heinolasta sai Louhisaaresta uuden keppihevosen.

Käsillä tekemistä ja aktiivista yhdistystoimintaa

Seppo ja Elvi Ruuskanen Lapinlahdelta

Elvi ja Seppo Ruuskanen kertomassa tarinaansa Naantalın Kylpylässä.

Kuva: Iris Humala

Naantalın ja Turun sukumatalla elokuussa 2024 oli mahdollisuus tavata Lapinlahdelta Pohjois-Savosta sukumatkalle tulleet Seppo ja Elvi Ruuskanen. Tarinointi heidän kanssaan Naantalın Kylpylässä tarjosi monipuolisen ja mielenkiintoisen näkymän tämän aktiivisen pariskunnan harrastustoimintaan, joka on tuottanut monenlaista hyötyä ja iloa lapinlahtelaisille laajemminkin.

Naantalın ja Turun matkalle heitä oli houkutellut mahdollisuus tavata sukulaisia. Aiemmin he olivat osallistuneet sukuseuran järjestämälle kesämatkalle Viitasaareen sekä Kuopiossa pidettyyn sukukokoukseen. ”Jossakin pitää käydä, kun nyt on vaan pystyy, kun sitä Pöljän ja Lapinlahden väliä on suurin piirtein vain liikuttu, sillä Pöljällä on meidän harrastehallimökkimme”, Seppo lisää.

Seppo kuvaa heidän harrastemökkiään puuhaaksi, jossa he ovat päivä kerrallaan ja joskus jopa parikin päivää. Sieltä on vain parikymmentä kilometriä Lapinlahdelle, joten illaksi on helppo tulla kotiin. Lapinlahdelle he muuttivat vuonna 1976. Tuolloin Elvi aloitti työt Valiolla, jossa hän työskenteli koko työuransa.

Vuonna 1970 Sepon isä täytti 60 vuotta Sepon kotipaikassa Maaningan Tuovilanlahden Kiihkoonmäessä, jonka Sepon vanhempi veli Väinö Ruuskanen lunasti. Hänen äitinsä osti Nevan-

mäen Siilinjärven Pöljältä, ja vuonna 1980 Seppo lunasti sen itselleen. Työaikana he eivät kovin paljon ehtineet siellä käydä, mutta sittemmin vanha navetta, joka oli Sepon mukaan täynnä sukulaisten ”romuja”, tyhjenettiin ja siitä tehtiin puusepän verstaas ja metallipaja.

Seppo kuvaa rakentamisen ja puu- ja metallitöiden olevan hänelle vähän niin kuin naisille neulominen. ”Teen käsillä jotakin muuta, kun elämäntyönä en ole tehnyt mitään muuta kuin puhunut, ja on mukava nähdä, mitä on tehnyt, ja joskus jopa olen onnistunutkin”, mm. 30 vuotta keittiökäsitelvalmistaja Nelko Oy:n myyntipäällikkönä työskennellyt Seppo kertoo.

Museo uusille ja vanhoille tavaroille

Seppo on rakentanut harrastehallin kylmään osaan museota ja kerännyt sinne kaikenlaisia vanhaa tavaraa. Siellä on puhelimia, kirjoituskoneita, laskukoneita, työstökoneita, maatalouskoneita sekä Pappatuntureita ja vanhoja autoja. ”Joku kysyi, mitä varten minulla on museossa 30 uutta kännykkää. Sanoin, että 50 vuoden päästä ne ovat vanhoja”, hän kertoo. Museosta löytyy myös vanhempia puhelimia, joilla puhelu tilattiin keskuksen kautta.

Ukin verstaas innostaa myös lapsenlapsia

Sepon ja Elvin lapsenlapsille, 11- ja 8-vuotiaille pojille pääsy ukin verstaalle on aina vierailun

kohokohta. Siellä he etsivät laudankappaleita, poraavat reikiä, hiovat ja höyläävät. Samalla he oppivat käyttämään työkaluja ja toisaalta varo-maankin laitteita.

”Kerran kun he tuli tulivat, he hakivat vanerin palan ja kysyivät, että saako ottaa nauvoja. Sanoin, että siitä vaan, ja poika otti rautalankaa ja teki pienoismallin ja sen ympärille aidan ja pienen portin. Kyselin, miten porttiin tehdään saranat. Poika sanoi, että etkös sinä ukki tiedä, ja niinpä hän teki saranat porttiin nippusiteillä. Minulle nippusiteet eivät olisi tulleet mieleenkään”, Seppo nauraa.

Järjestötyö innostaa ja ”Ruuskanen tekkömitä haluaa”

Seppo on toiminut aktiivisesti sekä Lapinlahden Reserviläiset ry:ssä että Lapinlahden Lions Clubissa. Reserviläisissä hän on toiminut vuodesta 1983 ja Lions Clubissa vuodesta 1988. ”Kun vuonna 1976 muuttimme Lapinlahdelle, en tuntenut sieltä ketään ja halusin tutusta lapinlahtelaisiin ja saada kavereita. Minä olen tykännyt ihmisten kanssa jutella, puhua ja tehdä yhteistyötä”, Seppo kertoo.

Seppo on toiminut Lapinlahden Lions Clubin presidenttinä jo useamman kerran. Presidenttiys kiertää jäseneltä toiselle, mutta pienellä paikkakunnalla vapaat kädet tahtovat olla vähissä. Vaikka joitakin pelottaa pressan homma, hän kertoo sen olleen itselleen hyvää koulutusta ja harjoitusta.

Seppo oli myös aktiivisesti mukana vuonna 2020 Lapinlahdelle perustetussa Väärninsaaren ystävät ry:ssä, joka pelasti Lapinlahden kupeessa oleva pienen Väärninsaaren paikkakuntalaisten virkistyskäyttöön. Saarella oli vanha seurakunnan leirikeskus. Paikkakunnalla virisi kansanliike saaren pelastamiseksi, sillä myös pelättiin, että sinne ei olisi sitten enää kuntalaisilla pääsyä. Perustettu Väärninsaaren ystävät sai alueen seurakunnalta vuokralle.

”Lähdin siinä vaiheessa mukaan, kun saaren leirikeskuksen irtaimistoa alettiin realisoidaan. Näin saatiin pesämuna toimintaan”,

Seppo sanoo. Saaren leirikeskuksen purkaminen olisi maksanut useita kymmeniätuhansia, mutta yhdistyksen aktiivijäsenet järjestivät asian niin, että useampi palokunta poltti sen harjoitustyönä.

Saaren rannassa sijaitseva savusauna oli alun perin aikomus polttaa. ”Minä juonin saunaan uuden katon ja terassit, ja nyt siellä ihmiset käyvät kylpemässä”, Seppo kertoo. Savusaunalla on nykyään kesäisin yleisövuoroja kerran kuukaudessa naisille 1,5 tuntia ja miehille 1,5 tuntia. Saunaa voi myös tilata yksityiskäyttöön.

Saaren ympärille on rakennettu polku, jonka varrella on useita kohteita opastuksineen. Yhdistys on saanut hankittua rahaa, joilla on tehty saaren myös ulkokuntosalilaitteita aikuisille ja leikkipaikkoja lapsille. Lapinlahtelaiset ovat ottaneet saaren omakseen ja käyvät siellä ulkoiluttamassa koiria, uimassa, onkimassa ja retkeilemässä. Saareen on rakennettu myös pysäköintialue matkailuautoille.

”Lions Clubissa teimme puolestaan Lapinlahdelle vuonna 2020 parkourradan, jota varten haettiin rahoitusta. ”Onkin tosi tärkeää, että yhdistystoiminnassa on mukana sellaisia kokeneita osaajia, jotka osaavat hakea avustuksia toimintaan”, Seppo korostaa. Osa parkourradasta tehtiin talkoilla, ja sinne on palkattu opastusta käyttäjille.

Seppo Ruuskanen ja pappatunturit.

Kuva: Elvi Ruuskanen

Kudontaa ja vapaaehtoistyötä

Elvin oma tila on Ruuskasten Pöljän rakennuksen yläkerrassa, jossa on mm. parit kangaspuut ja muita kudontaan liittyviä tarvikkeita. Seppo kertoo, että kun Elvi alkoi ensin tulla hänen verstaaloihinsa, hänelle piti tehdä oma tila yläkertaan, jossa hän voi harrastaa omia asioitaan.

Elvi kertoo, että hänellä oli haaveena eläkkeelle jäämisen jälkeen oppia kutomaan mattoa. ”Voi kulua viikko tai kaksi, ettei yläkertaan tule mentyä kutomaan, mutta eipä tarvitse mennä kudontasemalle ja saa tehdä niin pitkää päivää kuin jaksaa”, hän lisää. Yläkerrassa hänellä on tilaa levitellä matonkuteita ja suunnitella ja samalla viettää omaa hiljaista aikaa.

Tekstit: Iris Humala

Myös Elvi on aktiivinen yhdistysihminen. Hän kertoo toimineensa Suomen Punaisessa Ristissä (SPR) vapaaehtoistyössä 1980-luvun puolivälistä lähtien ensiapuryhmässä ja monissa eri tehtävissä järjestön piirissä.

Elvi Ruuskanen kutomassa.
Kuva: Elvi Ruuskanen

Aino ja Jorma Toikkasen mietteitä sukumatkasta

Aino ja Jorma Toikkanen aamiaispöydässä Naantalissa.
Kuva: Iris Humala

Mukana sukumatkalla olivat myös Viitasaarella asuvat **Aino ja Jorma Toikkanen**, jotka kuvasivat matkatunnelmiaan Turun Luostarinmäen kahvilassa. He kertoivat, että he olivat aikaisemmin osallistuneet sekä sukuseuran Rantasalmen ja Jyväskylän sukukokouksiin vuosina 2016 ja 2014 sekä sukumatkoille Viitasaarelle ja Nivalaan vuosina 2019 ja 2022. ”Hyvä matkapäivä tämä on ollut, ja etenkin maisemat merelle päin olivat mahtavat, kun Louhisaaresta lähdettiin Turkuun päin. Kyllä kannatti lähteä”, Aino sanoo. He olivat käyneet kerran aikaisemmin Louhisaaresta vuosikymmeniä sitten kolmen lapsensa kanssa.

Aino on syntynyt Ruuskia, ja hän syntyi Viitasaarella vuonna 1939 ja menetti isänsä sodassa

heti seuraavana vuonna. Hänen miehensä Jorma on myös sotaorpo ja kotoisin lähiseudulta.

Aino on kiinnostunut perinteistä, mikä sai pariskunnan lähtemään sukuseuran kesämatkalle. Tällaisille lyhyemmille matkoille tulee Ainon mukaan lähdettyä, ja samalla pariskunta ehti nähdä myös Naantalia.

Aino ja Jorma ovat maanviljelijöitä ja hoitavat ”talonmiehinä” nyt jo nuoremman sukupolven omistuksessa olevaa maatilaa. Etenkin pihapiiriä kaunistavat kukat ovat Ainolle tärkeitä. Puuhaa riittää myös kasvimaan ja marjapensaiden parissa. Heillä on yhteensä kuusi lastenlasta, ja lisäksi he ovat vajaan vuoden ikäisen pikkutytön isomummu ja -pappa.

Lättähatuissa oli tunnelmaa

Vasemmalla lättähattu Rantasalmen asemalla. Oikealla keltainen lättähattu.

Muistatko lättähattut? Näiden junien kulta-aikaa oli 1950-luku, jolloin niitä käyttivät niin koululaiset, sotilaat, tukkijätkät kun tavalliset työläisetkin. Myytiinpä niissä matkustajille jopa karjalanpiirakoita.

Valtionrautatiet (VR) hankki ensimmäiset moottoreilla kulkevat kiskovaunut jo 1928, jolloin kiskovaunuliikenne alkoi virallisesti. Ensimmäiset vaunut olivat bensiini- tai dieselkäyttöisiä ja niihin mahtui vain 50 matkustajaa. Vuonna 1939 paikallisliikenteen käytössä oli jo 22 moottorivaunua. Pisimmät matkat niillä tehtiin välillä Pori-Haapamäki ja Seinäjoki-Kristiinankaupunki.

Sodan jälkeen veturiteollisuus joutui tekemään sotakorvauksina Neuvostoliitolle yli 700 veturia, joiden lisäksi myös omaan käyttöön saatiin tehtyä joitain vetureja. Maantielikennettä rasittivat mutkaiset ja huonokuntoiset tiet sekä aluksi valuutta- ja tuontisääntely ajoneuvojen hankinnassa.

Uusista kiskovaunuista pyydettiin tarjouksia Ruotsista ja Saksasta. Saksalla oli tarjolla VT 95-mallinen vaunu, ja Ruotsista saatiin tarjous Hilding Carlsson Vertstadilta Dm3-mallisesta vaunusta. Kiskoautotilaus tehtiin Ruotsista siten, että vaunut voitiin valmistaa Suomessa Ruotsissa vallinneen kapasiteettipulan takia. Valmet Oy:n Tampereen lentokonetehdas sai tehtäväkseen uusien kiskovaunujen tuotannon. Vaunujen piirustuksia muokattiin Suomeen

sopiviksi ja ensimmäiset vaunut valmistuivat vuonna 1951.

Kiskoautot suunniteltiin käytettäväksi kevyesti kiskotetuilla rataosilla, joissa raskaammalle liikenteelle oli asetettu alhaiset ajonopeudet. Vaunujen moottoreiksi tulivat Scandia-Vabis -moottorin mallin mukaan valmistetut Valmet 815D-malliset moottorit. Ensimmäinen vaunupari luovutettiin VR:lle 19.1.1954. Uusien kiskovaunujen malli oli DM6, ja istumapaikkoja niissä oli 63. Kansan suussa niitä alettiin kutsua lättähatuiksi.

Huomiota turvallisuuteen

Lättähattujen kevytrakenteisuus aiheutti aluksi huolta turvallisuudesta, sillä veturimiehet olivat aiemmin tottuneet paljon suurempiin ja raskaampiin vetureihin. Vaunut oli kuitenkin suunniteltu niin, että onnettomuustilanteissa ne ottivat keulaan tulleet iskut varsin hyvin vastaan.

Valmetin ja VR:n yhteistyönä Dm6-mallia parannettiin kestävämmäksi ja vaunun pyöriä suurennettiin 790 mm:in. Uusi malli oli nimeltään Dm7, ja ensimmäinen tämän mallin vaunu valmistui toukokuussa 1955. Polttoaineena oli diesel samoin kuin VR:n 1950-luvulla hankkimilla uusilla dieselvetureilla, jotka vähitellen korvasivat höyryvetureita. Istumapaikkoja DM7 mallissa oli 172. Lättähattuja valmistettiin koko 1950-luvun ajan muutaman kymmenen kappaleen vuositahtia.

Viimeinen lättähattu valmistui vuonna 1963, jolloin niiden määrä oli enimmillään 209.

Liikennöinti alkoi Oulusta

Uudet lättähattut saivat ensimmäiseksi kotipaikakseen Oulun suuren varikon. Liikennöinti Oulusta alkoi keväällä 1954. Veturinkuljettajat koulutettiin Tampereella. Ensimmäinen lättähattumatka tehtiin rataosalla Oulu-Kajaani 17.5.1954, jolloin kuljettajina toimivat M. Rouninoja sekä A. Hauru. Virallinen aikataulun mukainen liikennöinti alkoi 1.6.1954 samalla rataosalla. Liikenne laajeni Iihin, Olhavaan, Utajärvelle ja Oulaisiin. Syksyyn mennessä liikenteeseen oli saatu seitsemän vaunua.

Vuoden 1955 alussa liikenne laajeni Kontiomäkeen, Kajaaniin ja Iisalmeen. Myöhemmin liikenne edelleen laajeni Seinäjoelle, Kaulirantaan ja Kemijärvelle. Seuraava liikennöintipaikka oli Joensuu, josta liikennöitiin Pieksämäelle, Kontiomäelle ja Tohmajärvelle vuonna 1955.

Valtionrautatiet arvioi 1950-luvulla huomattavan osan henkilöliikenteestä hoituvan lättähatuilla, jotka korvasivat vanhentuneita höyryvetureita kustannustehokkaasti, sillä lättähattuliikenne aiheutti kustannuksia vain kolmasosan veturiliikenteeseen verrattuna. Lättähattuja käyttivät niin suurten ikäluokkienn koululaiset, sotilaat ja tukkijätkät kuin työläisetkin omilla työmatkoillaan.

Lättähattujen kulta-aikaa oli 1950-luku, jolloin matkustusta helpotettiin myös lisäämällä runsaasti seisakkeita ratojen varsille. Esimerkiksi Joensuusta liikennöitiin Niiralaan rataosalla, jossa liikennepaikkoina oli mm. Mulo, Suhmura, Onkamo ja Uusi-Värtsilä. Joensuusta pystyi matkustamaan myös Lieksaan, Nurmekseen ja Uimaharjuun sekä Pieksämäelle ja Kontiomäkeen.

Seinäjoesta tuli seuraava liikennöintipaikka, josta ajettiin lättähattuja Haapamäelle ja Jyväskylään. Liikennettä oli myös Kauhajoelle ja Jyväskylästä Saarijärvelle. Lättähattujen seuraava liikennöintipaikka oli Riihimäki Etelä-Suomessa. Sieltä liikennöitiin Helsingin lisäksi Hankoon ja Lahteen sekä Heinolaan. Talvella 1958 paikallisliikenne pääkaupunkiseudulla alkoi Dm7-mallisilla

lättähatuilla. Saman vuoden keväällä liikenne laajeni Riihimäeltä Toija-laan ja Tampereelle.

Syksyllä 1957 lättähattut olivat saapuneet jo Pieksämäelle, josta ne alkoivat kulkea Jyväskylän ja Haapamäen suuntaan ja edelleen Virtojen kautta Poriin. Lättähattuliikenne Mikkelin suuntaan käynnistyi vuonna 1958 Pieksämäeltä myös Savonlinnan sekä Parikkalan suuntaan. Parikkalasta liikenne laajeni edelleen Lappeenrantaan. Lättähattut kulkivat 1950-luvun lopulla myös Turkuun ja sieltä edelleen lähikaupunkeihin Naantaliin, Uuteenkaupunkiin, Loimaalle ja Toijalaan.

Lättähatuilla myös postia ja tavaroita

Siirryttäessä 1960-luvulle lättähattuja oli liikenteessä jo 135. Niitä tehtiin vielä lisää 1960-luvun alkuvuosina, ja vaunuja oli henkilöliikenteen lisäksi käytössä myös posti- ja tavaravaunuina. Joitakin vaunuja poistettiin liikenteestä tapahtuneiden onnettomuuksien takia. Vuonna 1960 liikennettä laajennettiin vielä Äänekosken ja Haapajärven suuntaan sekä Ilomatsiin ja Loviisaan.

Suurin määrä lättähattuja oli liikenteessä vuonna 1964, minkä jälkeen niiden määrä alkoi vähitellen vähentyä. Maaltamuutto kaupunkeihin ja Ruotsiin 1960-luvulla vähensivät henkilöliikenteen tarvetta. Lisäksi henkilöautoliikenne kasvoi tuntuvasti 1960-luvun kuluessa. Linja-autoja ja junia käytettiin vain, jos omaa autoa ei ollut. Paikallisliikennettä tarvitsivat kuitenkin edelleen työmatkalaiset, koululaiset ja vanhemmat ikäluokat.

Liikenteen supistaminen aloitettiin hiljaisimmilta rataosilta, ja ensimmäisenä liikenne loppui Perälän ja Kaskisten väliseltä rataosalta vuonna 1964. Lakkautettuja vuoroja korvattiin busseilla. Liikenne loppui jo 1960-luvulla mm. Heinolaan, Kristiinankaupunkiin ja Haapajärvelle. Vuonna 1967 lakkautettiin jo 80 paikallisliikennevuoroa.

Sähköistys siirsi lättähattut syrjään

Helsingin alueella lättähattuliikenne jatkui

vielä vakaana. Vuodesta 1969 lähtien siirryttiin uusiin Sm1-mallisiin sähkömoottorijuniin. Kun lättähattujen suurin sallittu nopeus oli 95 km/h, niin sähkömoottorijunilla voitiin ajaa 120 km/h, mikä nopeutti huomattavasti lähijunaliikennöintiä. Kun tultiin 1970-luvulle, sähköistys laajeni voimakkaasti pääkaupunkiseudulta alkaen ja liikenne siirtyi sähköjunien hoidettavaksi. Harvaan asutuilla seuduilla työmatkaliikennettä pyrittiin kuitenkin edelleen hoitamaan lättähatuilla matkustajien vähentymisestä huolimatta.

Lättähattujen ulkonäkö muuttui liikenneturvallisuuksista 1980-luvulle tultaessa. Aiemmin kokonaan sinisten vaunujen etuosa maalattiin turvallisuusyistä kirkaankeltaisiksi. Liikennöintiä vähennettiin edelleen 1980-luvulla. Vaunuja poistettiin liikenteestä niiden kunnan huonontuessa eikä niitä enää huollettu konepajoissa vaan ajovarikoilla. Liikennöinti jatkui vielä 1980-luvun lopulla Porin ja Jyväskylän, Pieksämäen ja Savonlinnan radoilla sekä Joensuun ja Oulun tienoilla. Talvella 1988 lättähattuliikenne lopetettiin kokonaan.

Virallisen liikennöinnin loputtua vaunuja romutettiin suuri määrä, mutta muutamia säilytetään edelleen mm. tilausjunakäytössä ja junamuseoissa Hyvinkäällä, Toijalassa ja Keiteleellä. Lättähattuja on käytössä myös mm. Haapamäen ja Porvoon museorautatieyhdistyksillä.

Lättähattun kuljettamisesta vastasi asianmukaisesti koulutettu veturimies, jolla oli hyvät näköalat ohjaamosta vaunun etuosassa. Kuljettaja huolehti kuljetustehtävän lisäksi vaunujen ovien avaamisesta ja sulkemisesta. Konduktööri tai rahastaja huolehti matkalippujen myynnistä ja tarkastuksista.

Lättähattulla matkustaminen oli varsinkin talvella mukavampaa kuin linja-autoissa, joissa lämmitys ei toiminut läheskään niin hyvin kuin junissa etenkin 1950-luvulla. Olihan matkanteke lättähattulla tuolloin tasaisempaa kuin linja-autoilla. Kesällä lätät ovat kuitenkin kuumilla säillä tukalan kuumia, sillä raitista ilmaa sisälle sai vain avaamalla ikkunan. Virkistystä saattoi saada vesikarahvista, joka kuitenkin kuumeni kesähelteillä. Evästäkin oli aika ajoin tarjolla, sillä joissakin lättähatuissa saattoi kulkea karjalanpiirakoiden myyjä, kuten esimerkiksi Savonlinnan ja Pieksämäen rataosalla.

Ensi kertaa lättähatussa 8-vuotiaana

Omat muistoni lättähattuliikenteestä ovat 1960–80-luvuilta. Muistan ensimmäisen junamatkani joulukuulta 1964, joilloin oli kahdeksanvuotias ja matkasin isäni kanssa junalla äitini puoleisen isoisan hautajaisiin Rantasalmen Kolkontaipaleen pysäkiltä Ähtäriin. Lähdimme kotoani taksilla Kolkontaipaleen pysäkillä odottamaan lättähattua, ja sieltä matkustimme lättähattulla Pieksämäelle saakka. Sitten jatkoimme pikajunalla Jyväskylään ja Haapamäelle, josta vaihdoimme Ähtäriin menevään lättähattuun. Paluumatkaa teimme Virtojen asemalta Haapamäelle, josta palasimme Jyväskylän kautta Pieksämäelle ja edelleen Kolkontaipaleelle.

Opiskeluaikanani kuljin jonkun kerran lättähattulla Kolkontaipaleelta Pieksämäelle, josta matka jatkui Helsinkiin pikajunalla. Useimmiten kuitenkin käytin opiskeluaikanani linja-autoa, joka kulki vakiovuoroja kotini ohitse Juvalla ja jatkoi pikavuorona Juvan ja Helsingin välillä. Viimeisen lättähattumatkani teimme vaimoni kanssa 1980-luvun puolella Savonlinnasta Kolkontaipaleelle, jonne isäni oli tullut meitä vastaan autolla. Sitä tunnelmaa, mitä dieselinkatkuinen lättähattu tarjosi matkustajilleen, ei nykyisillä sähköjunilla saa millään uudelleen.

Lättähattu Uudenkaupungin asemalla elokuussa.2024.
Kuva: Iris Humala.

Elokuun alussa 2024 verestimme Iriksen, Villen ja tuttavaparikuntamme kanssa lättähattumuis-toja, kun matkustimme Turku-Uusikaupunki -junaosuuden 100-vuotisjuhlahjunassa. Junamatka oli varsin suosittu, ja juttua riitti matkustajien keskuudessa!

Markku Ruuskanen

Lähde: Pyrhönen Kimmo (2005).
Lättähattu: kiskoauton tarina.
Julkaisija Eero Laaksonen.

Suomalaiset sotilaat vieraalla maalla

Jääkäreiden jalanjäljillä

Riiianlahden taisteluissa kaatuneiden jääkärien muistomerkki saksalaisella Klappkalnciemsin sotilashaudalla.

Toukokuussa 2023 Helsingin taksiautoilijoista koostuva ryhmä, johon minä muutaman kaverini kanssa olemme päässeet ikään kuin ulkojäsenenä mukaan, tutustui Suomenlahden eteläpuolella olevaan naapurimaahamme Viroon. Matkan teemana oli sotahistoria ja erityisesti suomalaisten osuus Viron taistelutentillä.

Vuotta myöhemmin 8-11.5.2024 tutkimusmatkamme *Suomalaiset sotilaat vieraalla maalla* jatkui. Tällä kertaa matka suuntautui Viroon ja Latviaan, joissa keskityttiin lähinnä seuraamaan suomalaisten jääkäreiden jalanjälkiä. Seuraavassa on lyhyt katsaus seni matkasta ja matkan tutustumiskohteista.

Matka alkoi keskiviikkona 8. toukokuuta, kun Jarmoon, Kimmon, Timon ja allekirjoittaneen muodostama Heinolan ryhmämme nousi Heinolan Tähtihovin parkkipaikalla Ari Karhusen ohjaamaan bussiin. Bussissa oli tässä vaiheessa vain muutama matkailainen, joten meillä oli valinnanvaraa valitessamme paikkamme. Siitä bussi alkoi täyttyä noukkiessamme matkalaisia matkan varrelta, mukaan lukien oppaamme sotahistorian professori Martti Turtolan. Sata-massa Helsingissä bussi olikin muutamaa paikkaa vaille täynnä. Suomenlahden yli Tallinnaan purjehdittiin komeasti Eckerö Linen Finlandialla.

Mitä tiesin jääkäreistä ennen matkaa?

Laivalla meriaamiaista nauttiessa oli hyvää aikaa miettiä alkavaa matkaa ja sitä, mitä tiesin matkamme teemaan liittyen jääkäreistä. Hyvin nopeasti jouduin toteamaan, että en juuri mitään.

Sen kuitenkin tiesin, että jääkäri-liike syntyi 1910-luvun alkuvuosina Venäjän kiristäessä otettaan Suomessa, ja että Suomessa venäläis-toimia vastustettiin ja alettiin puhumaan jopa Suomen itsenäistymisestä. Itsenäistymisestä haaveilevat tiesivät, että puheen lisäksi tarvitaan myös voimaa. Tätä varten vapaaehtoisia lähti Saksaan koulutukseen. Saksassa koulutuksessa olleita ryhdyttiin sitten kutsumaan jääkäreiksi. Tiesin myös sen, että jääkärit tulivat jossakin vaiheessa Suomeen auttamaan valkoisten armeijaa.

Ensin tutustuimme Suomen-poikiin

Saavuttuamme Tallinnaan ja saatuamme bussin laivasta sekä matkalaiset kyytiin, suuntasimme välittömästi poikki keväisen Viron kohti ensimmäisen etappimme päätepistettä, joka oli Etelä-Virossa olevan Saadjärven etelärannalla sijaitseva noin 500 asukkaan Äksin kylä. Vaikka tämä Viron viidenneksi suurin järvi komea olikin, se ei meitä houkuttanut Äksiin, vaan meitä kiinnosti aivan järven rannassa sijaitseva Suomen-poikien museo.

Saimme kuulla museossa paikallisen asiantuntevan oppaan selostamana Suomen-pojista muun muassa, että Suomen jatkosodassa taisteli virolaisista vapaaehtoisista nuorista miehistä koostuva ryhmä, joita nimitettiin Suomen-pojiksi. Ryhmä tuli Suomeen petyttyään Viron johdon myönnötyöpolitiikkaan, jonka mukaan Neuvostoliiton asettamiin, muun muassa Viron alueiden luovutuksia koskeviin vaatimuksiin suostuttiin taistelematta. Kun Viro sittemmin antautui, nuorukaiset halusivat lähteä auttamaan olemassaolostaan rohkeasti taistelevia suomalaisia ja näin osoittaa, että kaikki virolaiset eivät olisi halunneet antautua taistelutta. Suomen-pojat sanoivatkin taistelevansa Suomen itsenäisyyden ja Viron kunnian puolesta.

Kaiken kaikkiaan Virosta Suomeen saapui noin 3400 miestä, joista Suomessa kaatui 198.

Kun suomalaiset joutuivat sittemmin taipumaan ylivoiman edessä, Neuvostoliitto määräsi Suomen-poikia palaamaan Viroon. Suomen-pojat arvasivat näin tulevan tapahtumaan, ja heistä osa pääsi pakenemaan Ruotsiin ja muualle länsimaihin niin, että 18.8.1944 Hangossa pidetyn loppukatselmuksen jälkeen Viroon palasi noin 1900 miestä. Vastaanotto ei ollut lämmin. Osa pääsi pakenemaan miehittäjältä Viron metsiin. Heistä tuli Viron historian tuntemia metsäveljiä. Niille, jotka eivät päässeet pakenemaan, koitti kovat ajat, sillä miehittäjän järjestämä oikeusistuin määräsi heille ankarat rangaistukset, esimerkiksi 20-30 vuotta pakkotyötä Siperiassa. Myös kuolemantuomioita määrättiin. Stalinin kuoltua 1950-luvulla Suomen-poikia ryhdyttiin armahtamaan, ja heitä alkoi saapua takaisin kotiseuduilleen. Kaikkiaan Siperiasta palasi noin 500 miestä.

Vuonna 1991 tapahtuneen Viron toisen itsenäistymisen jälkeen Suomi on maksanut Suomen-pojille korvauksia. Museon esitelmöitsijän mukaan korvausten maksamista arvostetaan Virossa. Samoin tuli selväksi se, että vaikka Suomi joutuikin aikanaan luovuttamaan Suomen-pojat takaisin Viroon, Virossa ymmärretään, että Suomella ei ollut tuolloin mahdollisuutta toimia toisin. Vuonna 2021 Suomen-poikia oli elossa 15 miestä, joten todennäköisesti tällä hetkellä heitä ei ole elossa kuin muutamia.

Valgasta Valkaan ja edelleen Valmieraan

Museon yhteydessä olevassa ravintolassa nautittuun lounaan jälkeen matka jatkui kohti Viron ja Latvian rajalla sijaitsevaa ”kaksoiskaupunki” Valgaa. Valga oli nimittäin aiemmin yhtä ja samaa kaupunkia, mutta vuonna 1920 ne jaettiin kahtia. Nyt Viron puolella sijaitsevassa Valgassa on noin 13000 asukasta ja Latvian puolinen Valka on alle 5000 asukkaan kaupunki.

Pohjan pojat

Ennen Valgaa tien laidassa oli tasaisesta maastosta hyvin erottuva korkea pyramidi. Pysähdyimme laskemaan kukkatervehdyksen muistolaatalle, ja saimme kuulla, että suomalaiset taistelijat liittyivät Valgaan siten, että Viron vapaussodan aikana 31.1.1919 käytiin taistelu lähellä Valgan kaupunkia sijainneen Pajun kartanon herruudesta. Neuvosto-Latvian joukot valtasivat yöllä tämän Viron puolella olevan kartanon. Virolaiset yrittivät seuraavana päivänä vallata kartanon takaisin mutta eivät onnistuneet yrityksessään. Suomalaiset Hans Kalmin johtamat Pohjan pojiksi nimittetyt joukot tulivat apuun ja onnistuivat valtaamaan kartanon ja heti perään myös Valgan. Muistomerkki on pystytetty Pajun kartanon taistelun muistoksi.

Matka jatkui, ja siirryimme Valgasta Latvian puoleiseen Valkaan. Latviahän on Baltian maista se keskimäinen, oli sitten kyse maiden sijainnista kartalla, asukasmäärästä tai pinta-alasta. Viron ja Latvian välisen rajan ylitys sujui huomaamatta, mutta rajan ylitettyään huomasi tullessa toiseen maahan. Viron eläväiset ihmiset, uudet rakennukset ja ilma-piiri kaikkienensa tuntuivat muuttuneen rajalla ikään kuin muutamaa vuosikymmentä vanhan Neuvostoliiton suuntaan. Valkassa enempää pysähtymättä ajoimme noin 50 kilometrin päässä Viron rajasta olevaan Valmieraan, jossa majoitauduimme hotelli Stadiumiin. Hotelli oli osa urheilukeskusta tai urheiluopistoa, jonka kerrottiin toimivan Latvian edustus-

urheilijoiden harjoituskeskuksena. Alueelta näyttikin löytyvän tilat lajiin kuin lajiin, ja myös urheilijaryhmiä näkyi treenaamassa. Ilta sujui urheiluopistolla rauhaisasti.

Valmiera on yksi Latvian vanhimmista kaupungeista. Ensimmäiset merkinnät aikakirjoista löytyvät vuodelta 1323. Kaupungin arvellaan kuitenkin perustetun jo edellisellä vuosisadalla, jolloin Liivinmaan ritarikunnan uskotaan rakentaneen Valmieran linnan. Tällä hetkellä noin 28000 asukkaan Valmieran kaupunki oli aikanaan yksi Hansaliiton keskeisimmistä kauppapaikoista. Yksi syy Valmieran kaupan- teon kannalta keskeiseen asemaan oli varmasti siinä, että kaupungin halki virtaa Keski-Latviasta alkava, Latvian ja Viron rajajokena kulkeva ja Riianlahteen laskeva 452 kilometriä pitkä Gauja-joki. Eikä varmaan kauppareittiä suojaavan linnankaan merkitys olematon ollut.

Ligatnes ja salainen bunkkeri

Torstaina 9.5 heti aamiaisen jälkeen jätimme Valmieran urheiluopiston ja suuntasimme kohti myös Gauja-joen varrella sijaitsevaa Ligatnesia. Tämä aikanaan paperitehtaan ympärille syntynyt ja nykyään 1008 asukkaan taajama sai kaupunkistatuksen vuonna 1993. Kaupunki ei millään tavoin liity jääkäreihin, joten se tuskin muuten olisi kuulunut tutustumiskohteisiimme, mutta meidät veti paikalle tieto siitä, että sieltä löytyy yksi Latvian kiinnostavimmista nähtävyyksistä.

Salpaliinjalta tuotu kivi- paasi, jossa lukee: *"Suomen jääkärit taistelivat 1 maailman- sodan aikana täällä itärintaman pohjoisim- malla osalla elokuusta joulukuuhun 1916"*.

Vartiossa: matkanjohtaja Juha Pentikäinen ja jutun kirjoittaja Seppo Ruuskanen (vas.).

Oletettavaa on, että aikanaan tätä kiinnostuksemme kohdetta suunniteltaessa yksi kriteeri on ollut se, että kohteen tulee olla ulkoapäin huomaamaton. Kaupunkia kierrellessä voi todeta, että ainakin tämän kriteerin kohdalla suunnittelu oli onnistunut, sillä kohdetta ei tosiaankaan huomaa ulkoapäin. Mutta kun tietää pysähtyä oikean hotellin kohdalla, mennä hotellin aulaan ja laskeutua "oikealla" hissillä yhdeksän metriä maanpinnan alapuolelle, niin hämmästy. Paikasta löytyy 2000 m2 laajuinen bunkkeri.

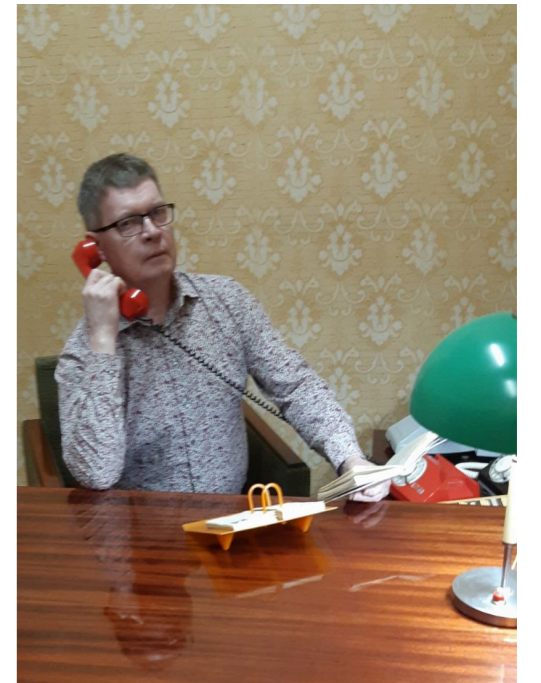
Salainen maanalainen bunkkeri on tehty Neuvostoliittoon kuuluneen Latvian sosialistisen neuvostotasavallan aikana suojapaikaksi Latvian kommunistijohdolle ydinsodan varalle. Täältä heidän oli tarkoitus johtaa toimintaa turvassa maan pinnalla vallitsevalta radioaktiiviselta säteilyltä, ydinsodan aikana ja sen jälkeen. Bunkkerin toiminnasta vastasi 24 henkilön ryhmä, ja bunkkeri oli suunniteltu kaikin puolin omavaraiseksi kolmen kuukauden oleskelua varten, minkä jälkeen oletettiin, että johtajat voivat palata turvallisesti maanpinnalle.

Paikka oli siinäkin mielessä nähtävyys, että siellä on kaikki samassa valmiudessa kuin silloin, kun se toimi tehtävässään, ruokalan pöydillä olevista muovikukista lähtien.

Ilmastointikoneet ja muut laitteet aloittivat kovaäänisen toimintansa napista painamalla. Ruokalatilaa ja muutamaa neuvotteluhuonetta lukuun ottamatta koko 2000 m2 bunkkeri oli täynnä ahtaita käytäviä ja pieniä huoneita. Labyrinttiä kiertäessä tuli pieni ahtaan paikan kammo ja pelko siitä, että jää porukasta.

Bunkkerin olemassaolosta ei saanut kertoa ulkopuolisille. Bunkkerin kunnossapitohenkilökunta varmasti piti suunsa kiinni rangaistuksen pelossa. Tuskin siitä puhuivat ne 250 bunkkeriin valittujen listalla olevaa johtajaakaan, sillä muun muassa heidän perheenjäsenensäkin eivät kuuluneet valittujen listalle. Hieman ajatuksia hämmensi myös se, että tämä salaperäisyys bunkkerin olemassaolosta säilytettiin aina vuoteen 2003 asti eli vielä 12 vuotta sen jälkeen, kun Latvia itsenäistyi toisen kerran vuonna 1991.

Palattuamme bunkkerista maan pinnalle valtasimme läheisen pienen lammen rannan ja ilman bunkkerin mieleen tuomaa radioaktiivisuuden pelkoa nautimme huoltopäällikkö Ari Tenhosen taikoman retkilounaan. Lounaan jäl-

Bunkkerin johtajan punainen linja Moskovaan oli aina auki. Soittajana tällä kertaa Timo Lecklin Heinolan ryhmästä. Tuokohan johtajan iso kiiltävä kirjoituspöytä arvovaltaa?

keen matka jatkui kohti monen matkalaisen mielestä matkamme pääkohdetta, Riianlahden rannalla sijaitsevaa Liepajaa.

Jääkäreitä partiolaisten koulutusohjelmalla

Jääkäri liikkeen katsotaan käynnistyneen vuonna 1914 ylioppilaiden keskuudessa. Salainen toiminta muuttui konkreettiseksi, kun saksalaisten kanssa saatiin 26.1.1915 sopimus 200 ylioppilaan kouluttamisesta. Koulutuspaikaksi määräytyi Pohjois-Saksassa oleva Lockstedin sotilasleiri. Koulutuksen todellinen tarkoitus haluttiin pitää salassa, ja siksi puhuttiin Pfadfinder- eli partiolaisten kurssista. Kurssilaiset myös pidettiin vaatteita myöten siviileinä.

Rintamaharjoittelu mukaan jääkäreiden koulutusohjelmaan

Maaailman tilanteiden muuttuessa tämä ikään kuin peitetarinana ollut partiolaisten siviilikouluttaminen lopetettiin 31.5.1916, ja perustettiin Kuninkaallinen Preussin jääkäripataljoona 27. Pataljoonan muodostivat Suomesta tulleet koulutettavat, joiden joukko oli kasvanut jo noin

2000 mieheen. Koulutus myös muuttui, sillä partiokoulutuksesta siirryttiin sotilaskoulutukseen ja koulutusohjelmaan sisällytettiin myös rintamaharjoittelu. Rintamaharjoittelua varten jääkäripataljoona määrättiin siirtymään Saksan itärintamalle nykyisen Latvian alueelle taistelemaan venäläisiä vastaan. Pataljoonan nimen takia pataljoonan koulutettavia ruvettiin kutsuamaan jääkäreiksi.

Ennen Liepajaa pysähdyimme Riianlahden rannalla Klapkalnciemsin kohdalla tien laidassa olevan taulun luona. Taulussa olevasta tekstistä selvisi, että Kuninkaallisen Preussin 27. jääkäripataljoonan taisteli 1. maailmansodassa tällä Dumben rantakaistalla. Taulun luona ollut viitta ohjasi polulle ja sitä pitkin rantavallille, jonne oli pystytetty Suomesta Salpalinjalta tuotu kivipaasi. Kivipaadessa luki: ”Suomen jääkärit taistelivat 1. maailmansodan aikana täällä itärintaman pohjoisimmalla osalla elokuusta joulukuuhun 1916”.

Rintamaharjoittelu oli todella todenmukaista, sillä Riianlahden taisteluissa kuoli kaikkiaan kuusi jääkäreitä. Viisi heistä on haudattu lähelle saksalaissotilaiden haudalle, jonne ryhmämme kävi laskemassa kukkatervehdyksen heidän muistokseen.

Kukkatervehdyksen jälkeen jätimme jääkärien taistelupaikat. Matka jatkui kohti Latvian kolmanneksi suurinta noin 76 000 asukkaan kaupunkia Liebajaa, jossa asettauduimme Liva Viesnica -hotelliin.

Valakirkko ja kasarmit

Perjantaina 10.5 heti aamupalan jälkeen alkoi Jääkäreiden jalanjäljissä -matkamme ennakolta kenties odotetuin osuus, jossa tärkeimpänä oli tutustuminen Pyhän kolminaisuuden luterilaiseen kirkkoon. Pettymykseksemme kirkko ei ulkoapäin ollut maineensa veroinen, vaan se oli aika vaatimaton ajansyöjä, korjaustarpeessa oleva vanha kirkkorakennus. Ulkonaisten puitteiden sijaan kirkon arvostus suomalaisille johtuu siitä, että kirkko on sama kirkko, jossa arviolta 1200 suomalaista jääkäreitä vannoi uskollisuuden valan Suomen lailliselle halli-

tukselle 13.2.1918. Tämä tapahtui vain muutama kuukausi sen jälkeen, kun Suomi julistautui itsenäiseksi 6.12.2017. Vala oli ensimmäinen uskollisuuden vala, joka Suomen hallituksille on ylipäätään tehty.

Jos kirkko ei ulkoapäin ollutkaan pramean ja ulkokullatun näköinen, sisällä alkoi siltä tuntumaan. Aikalaistietojen mukaan jääkäreiden vala- ja jääkärilipun vihkimispäivänä kirkko oli koristeltu vihrein laakeriseppelein, ja jääkärit olivat pukeutuneet samantyyppisiin sotilaspukuihin. Jääkäreiden vannoman valan teksti on sanasta sanaan kirkon seinällä roikkuvassa taulussa. Kirkon sisäistä mahtavuutta vielä lisää se, että kirkon urut lukeutuvat maailman suurimpiin mekaanisiin urkuihin. Komeasti urut myös soivat, mistä ryhmämme sai hyvän näytteen, sillä kirkon urkurilla oli tieto ryhmämme tulosta ja hän osasi odottaa saapumistamme. Kun ryhmä saapui kirkkoon, uruista kajahti mahtavasti soimaan Finlandia-hymni. Joillakin kävi varmasi kylmät väreet selkäpiissä, ja voi myös olla, että joidenkin kuulijoiden silmät kostuivat.

Kirkosta siirryimme tutustumaan jääkäreiden asuntola- ja koulutustiloihin. Kasarmirakennukset olivat edelleen ryhdikkäästi paikallaan. Saimme myös havaita, että kaava-arkkitehti ei runsas 100 vuotta sitten kasarmialueen asema-kaavaa piirtäessään osannut kuvitella, että tulevaisuuden bussit kaipaavat huomattavasti enemmän tilaa kuin ratsukko tai hevoskiesit. Mutta ei hätää, sillä kuljetuspäällikkö Ari näytti taas kerran ajotaitojaan. Muutamat paikalliset ihmiset pysähtyivät oikein seuraamaan, kuinka hän hoiti ison bussin pois labyrinthista – käytännöllisesti katsoen pakittamalla koko matkan.

Kierroksen aikana saimme myös tietää, että jääkäreiden suosima olutravintola Petersburg oli tuhoutunut, ja sen paikalle on rakennettu hotelli Liva.

Jääkäreiden paluu Suomeen

Valaa seuraavana päivänä eli 14.2.1918 jääkäreiden 854 miehen pääjoukko lähti täyteen

Valakirkko, jossa 13.2.1918 arviolta 1200 suomalaista jääkäreitä vannoi jääkärivalan ja vihittiin jääkärilippu. Tilaisuudesta on muistolaatta kirkon seinässä.

ahdetulla Arcturus-matkustajalaivalla Suomeen. Samaan aikaan Suomeen tuli myös hiili-laiva Castor tuoden mukanaan 96 jääkäreitä. Yhteensä pääjoukossa saapui 950 jääkäreitä. Useita pienempiä ryhmiä saapui pääjoukon lisäksi eri aikoina Suomeen. Yksi arvio siitä, kuinka paljon jääkäreitä kaikkiaan palasi Suomeen, on 1261. Koulutukseen osallistui noin 1900 miestä.

Valakirkkoon ja kasarmeihin tutustumisen jälkeen ajoimme Liebajan komeille hiekkarannoille. Se hiekkarannan osa, jonne päädyimme, ei kuitenkaan oikein sopinut tähän mielikuvaan, sillä koko siinä kohtaa näkyvässä oleva ranta oli täynnä läpipääsemättömän näköistä sikin sokin olevaa betoniestettä. Kyseessä olivat toisen maailmansodan aikana rantaan rakennetut betoniset puolustusmuurit. Ilmeisesti rakennelmat oli katsottu vaarallisiksi rauhanajan liikkujille, minkä takia ne on räjäytetty hajalle. Nopean tutustumisen perusteella voi sanoa, että jos kyse oli tehdä rakennelmat turvallisemmiksi, niin siinä on epäonnistuttu, sillä nyt ne vasta liikkujille vaarallisilta näyttävätkin.

Liebajan hajotettujen rantapatterien lomassa nautitun kenttälounaan jälkeen poikkesimme Karostan sotasaatamassa. Silmäilimme satamaa tosin vain aidan takaa, sillä aikaa oli seik-

kaillessa kulunut ja edessä oli 200 kilometrin matka Riikaan. Riiaassa majoittauduimme Unescon maailmanperintö-luetteloon kuuluvassa vanhassa kaupungissa sijaitsevassa hotelli Draugissa. Illalla oli mahdollisuus tutustua Riikaan, joka on asukasmäärältään Baltian maiden suurin kaupunki, jossa vuonna 2020 oli 627 487 asukasta.

Saulkrast ja kotiin

Lauantaina 11.5 aamiaisen jälkeen saimme komennon: ajoneuvoon nouse. Suuntasimme päivän ensimmäiseen kohteeseen Saulkrastiin, joka on pieni noin 3000 asukkaan kaupunki ja sijaitsee Riianlahden rannalla noin 40 kilometriä Riiaasta pohjoiseen. Nimensä mukaisesti Saulkrast, aurinkorannat, on upeine hiekkarantoineen varmasti Latviassa aurinkomatka-isten huippukohde.

Ennen kaupunkia pysähdyimme muistomerkillä, joka on pystytetty samalle paikalle, jossa 23.4.1943 tuhoutui Suomen ilmavoimien Junkers-pommikone ja koneen kolmen hengen miehistö ja matkustajana ollut alikersantti menehtyivät. Muistomerkki on Saulkrastin kaupungin ja Lapin Lennoston killan pystyttämä.

Matkalaisten kenttälounas Riianlahden rannalla. Puhetta pitää keskellä professori Martti Turtola.

Lentäjien muistomerkiltä oli kiire jatkaa matkaa, sillä edessä oli noin 300 kilometrin ajomatka Tallinnaan, josta laivamme Eckerö Linen Finlandia lähti kohti Helsinkiä kello 18.30. Ennätimme hyvin laivaan ja aikataulun mukaisesti noin puolen yön maissa Heinolan Tähtihovin parkkipaikalle.

Tarinan loppusanat

Kun tätä juttua nyt kirjoittaa noin viisi kuukautta matkasta ja palauttaa mieliin matkalla näkemäänsä ja kuulemaansa, matkan kokemusten sijaan mieleen tahtoo aina vain tulla tämän päivän rauhaton maailma ja maailmanrauhaa varjostavat uhkakuvat. Epäilemättä Suomen itsenäistymisen aikanakin ajat olivat rauhattomat. Näin jälkeensä asiaa tarkastellen lienee pakko todeta, että silloinen valtionjohtomme hoiti kokonaisuuden niin hyvin kuin vain niissä olosuhteissa oli mahdollista.

On selvää, että jääkäreilläkin oli osuutensa näissä tapahtumissa. Matkamme aikana jääkäreistä ja heidän toiminnastaan saamani lisätiedon perusteella uskaltaisin kuitenkin sanoa, että jääkäreillä on pysyvä paikka Suomen historiasa ennen kaikkea siksi, että he 1910-luvun rohkealla toiminnallaan loivat perustan, jolle itsenäisyyden ajan arvostettu ja kiitetty Suomen armeija on rakennettu.

Jääkäreiden jalanjäljillä -matkamme alkaessa totesin, että en tiennyt jääkäreistä juuri mitään. Matkan jälkeen voin perustellusti sanoa tietoni aiheesta lisääntyneen huomattavasti. Kiitos hyvien oppaiden!

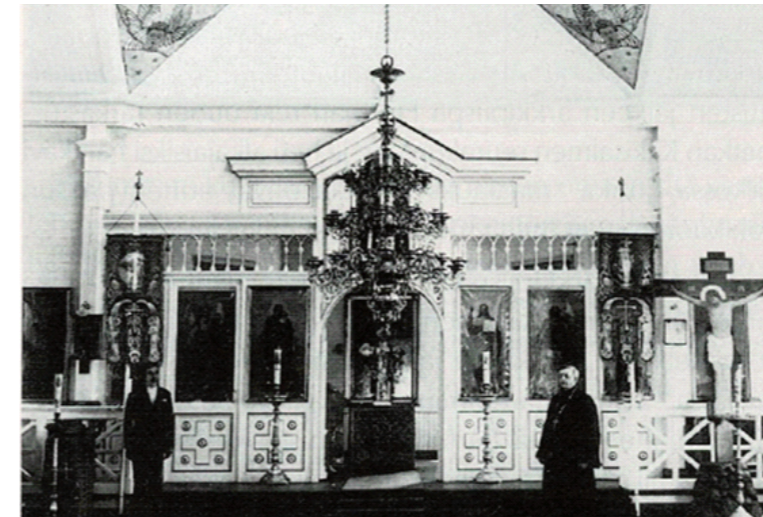
Jutun sisältö perustuu matkan aikana oppaiden kertomasta muistiinpantuihin asioihin, joita on täydennetty joillakin Wikipediasta kaivetuilla tiedoilla.

Seppo Ruuskanen (teksti ja kuvat)

Mitä mielenkiintoista olet kokenut reissuillasi naapurikaupunkiin tai -maahan, lähimetsään tai kauempana olevaan matkakohteeseen?

Kerro Ondruskan lukijoille kokemuksistasi kuvin ja sanoin lyhyesti tai pidemmin tarinoin. Matkakertomukset ovat kiinnostavaa luettavaa!

Impilahden Ruuskaset ja kaksi seurakuntaa

Kitelän uusimman vuonna 1907 valmistuneen Profeetta Elian kirkon kirkkosali oli moniin muihin ortodoksikirkkoihin verrattuna pelkistetty.

Laatokan Karjalassa Impilahdella asui 1700-luvulta alkaen Ruuskasia muun muassa Kitelän kylässä. Näiden Ruuskasten yhteys Pohjois-Savon Ruuskasiin oli pitkään tuntematonta, mutta ajan mittaan yhteys on selvennyt. Varmin tieto yhteydestä on saatu DNA-tutkimuksilla, joista on ilmennyt, että Pohjois-Savon Ruuskasilla ja Impilahden Ruuskasilla on selvä yhteys geenitutkimuksen perusteella. Yhteys on todettu sekä Nilsiänsä että Maaningan sukuhaaroihin.

Aikaisemmin oli myös epäselvää, mistä ensimmäinen Ruuskanen Impilahdelle olisi siirtynyt. Siihenkin kysymykseen on nyttemmin saatu yksi todiste oikeuden pöytäkirjoista. Sieltä on saatu seuraava selvitys Pauli Heikinpoika Ruuskasesta:

Vappu Lakatar kertoi oikeudelle, että talollisen Lauri Möncken (Mönkkösen) renki Pauli Heikinpoika Ruuskanen oli viime pyhäinmiestenpäivänä eli 1. marraskuuta niin kovasti lyönyt hänen Murtolahdesta olevaa miestään, että tämä oli sitä seuraavana 4. joulukuuta siitä menettänyt henkensä. Koska Ruuskanen oli seuraavassa kuussa lähtenyt pakoon, hänen kerrotaan olevan noin 20-vuotias, laiha ja keskimittainen, kalpea ja pitkäkasvoinen ja hänellä on tummat kulmakarvat ja suora vaaleanruskea tukka. Pakoon luultavasti Karjalaan lähtiessään hänellä oli yllään harmaa sarkakauhtana, jossa oli edessä rin-

nalla pienet pyöreät tinanapit, jalassa harmaat pitkät sarkahousut, harmaat villasukat, ja nahkakengät, päässä sininen verkkalakki, jossa musta lampaannahkavuori, kädessä villakin-taat, joissa lampaannahkapäällys.

Korkean jalosyntyiselle herra maaherralle lähetetään kirje, jolla pyydetään etsintäkuultamaan tämä tappaja Pauli Heikinpoika Ruuskanen sekä tämän että muiden läänien seurakuntien saarnatuolista ja kiinni otettuna lähettämään hänet Savonlinnan linnoitukseen, jotta hänet saatettaisiin oikeuteen laillisesti tutkittavaksi ja tuomittavaksi. (Muokattu Kari Pitkäsen käännöksestä.)

Ensimmäinen Ruuskanen, joka on Impilahdella merkitty kirkonkirjoihin, on talollinen Pauli Heikinpoika Ruuskanen, joka oli syntynyt noin vuonna 1706 ja kuoli 26.4.1766 Impilahden Kitelässä. Paulin on oletettu olleen Nilsiänsä Kaaraslahdessa asuneiden Heikki Laurinpoika Ruuskasen poika. Paulin puoliso Martta Pekantytär Lötjönön oli syntynyt vuonna 1713 ja kuoli 1764 Impilahden Kitelässä. Puolisoilla oli seitsemän lasta. Kaikki Impilahdella asuneet Ruuskaset ovat heidän jälkeläisiään. Pauli ja Martta kuuluivat luterilaiseen seurakuntaan samoin kuin heidän lapsensa ja lastenlapsensa.

Yksi näistä lastenlapsista oli Antti Ruuskanen, jolla oli vuonna 1807 syntynyt poika Juho. Juho avioitui vuonna 1833 Impilahdella ortodoksi-

Kitelän uuden kirkon piirustukset laati arkkitehti Alexander Isaksson (vas.)

Kitelän vanhasta kirkosta peräisin oleva Jumanaiti-ikoni on nykyään Outokummun kirkon alttaritauluna (oik.)

seurakuntaan kuuluneen Maria Jegoviewnan kanssa, joka oli syntynyt vuonna 1809. Juholla ja Marialla oli yksitoista lasta, ja tämä perhe sekä heidän jälkeläisensä kuuluivat Impilahdella toimineeseen Kitelän ortodoksiseurakuntaan. Muut Impilahden Ruuskaset kuuluivat edelleen luterilaiseen Impilahden seurakuntaan.

Impilahdella oli kaksi seurakuntaa

Kitelän ortodoksinen seurakunta kuului alkujaan Salmin seurakuntaan, josta Kitelä itsenäistyi vuonna 1889. Myöhemmin vuonna 1925 Pitkärannan alueelle muodostui oma Pitkärannan seurakunta. Kitelän seurakunnalla oli vanha puukirkko, joka oli alkujaan rakennettu vuonna 1777. Jatkosodan aikana venäläiset purkivat tämän kirkon.

Vuonna 1883 rakennettiin arkkienkeli Mikaelin muistolle omistettu puukirkko, joka paloi vuonna 1901, ja uusi kirkko rakennettiin profeetta Elian muistolle vuonna 1907. Kirkko oli kooltaan 341 neliometriä ja 7,5 metriä korkea. Kirkko oli kellotornillinen keskeisristikirkko, ja se oli suunniteltu 900 hengelle. Kirkon ikonostaasi oli maalattu Pietarissa, ja

kirkossa oli komea kattokruunu. Tämä kirkko tuhoutui talvisodassa. Kirkosta pelastui vanhasta kirkosta peräisin oleva Jumanaiti-ikoni, joka on tälläkin hetkellä Outokummun kirkon alttaritauluna.

Impilahden luterilainen seurakunta oli muodostettu vuonna 1630, ja sen ensimmäinen kirkko oli rakennettu 1650-luvulla. Seurakunnan alueeseen kuuluivat aiemmin myös Suojärven, Salmin, Korpiselän ja Suistamon luterilaiset. Myöhemmin näistä muodostettiin Soanlahden ja Salmin seurakunnat. Luterilainen kirkko toimi kulttuurikeskuksena ja tuhoutui venäläisten hallinnon aikana

Sotien jälkeen Impilahden Ruuskasia muutti eniten Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueille.

Markku Ruuskanen

Lähde: Laukkanen, M., Thomenius, K., & Savinainen, P. (1997). *Karjalan ja Petsamon ortodoksiset kirkot ja kirkkotaide*. [Etelä-Karjalan taidemuseo].

Kuopion Vehmasmäen kappelin puolustaja

Kuopion evankelisluterilaisella seurakunnalla on Hiltulanlahdessa Vehmasmäen kappeli, joka rakennettiin 1950-luvulla Vehmasmäen hautausmaan viereen. Kappelissa on järjestetty siunaustilaisuuksia ja aiemmin myös jumalanpalveluksia. Kappelin yhteyteen rakennettiin seurakunnan kokoustila 1980-luvulla.

Kuopiolainen Martta Ruuskanen taisteli 2010-luvulla kappelin puolesta tarmokkaasti. Koskeusvaurioiden vuoksi kappeli oli 2010-luvun alkupuolella osittaisessa käyttökielossa vuosien ajan. Tuolloin tiloissa voitiin järjestää vain lyhyitä siunaustilaisuuksia.

Martta Ruuskanen kertoi Kuopion kaupunkilehdessä 27.9.2014 julkaistussa jutussa, että välillä jo peloteltiin kappelin osittaisella purkamisella. Ruuskanen otti kappelin puolustamisen sydämenasiakseen. Vuosien ajan hän piti kovaa ääntä kappelin remontin puolesta, keräsi nimiä adressiin ja kirjoitti kappelia puolustavia mielipidekirjoituksia lehtiin. Vuonna 2010 Ruuskanen perusti muutaman muun henkilön kanssa kappelille tukiyhdistyksen. Taistelu tuotti tulosta. Vuoden 2014 alkupuolella käynnistyi Vehmasmäen kappelin remontti, joka valmistui saman vuoden kuluessa. Ruuskanen kertoo lehtijutussa, että hänellä on nyt hieno mieli.

Vehmasmäen kappeli oli sen läheisyydessä syntyneelle Martalle elintärkeä. Hautausmaalle

on haudattu Martan puoliso Paavo vuonna 2012 ja vuonna 2010 kuollut Martti-poika. Kaikkiaan Vehmasmäen hautausmaalle on nykyään haudattu 14 Ruuskasta, myös Martan isän ja äidin puolisia sukulaisia. Pojan muistotilaisuus oli sen sijaan jouduttu järjestämään kauempana Koivurannassa Kuopion eteläpuolella.

Martta joutui taistelemaan oman terveytensä puolesta hallinto-oikeudessa saakka. Koska julkinen terveydenhoito ei antanut apua hänen sydänvaivaansa, hän joutui turvautumaan yksityissairaalassa tehtyyn sydänleikkaukseen 1990-luvulla. Kuopion kaupunki ja Kuopion yliopistollinen sairaala velvoitettiin monivuotisen oikeudenkäynnin jälkeen vuonna 2001 suorittamaan Martalle 17 000 euron korvauksen sydämen ohitusleikkauksen kustannuksista.

Vuonna 2012 Martta asui Kuhaislammen lähellä, ja vuonna 2014 asuessaan Puijolaakson palveluasunto Rauhalassa hän kertoi haluavansa oman leposijansa Vehmasmäen hautausmaalle. Aili Martta Ruuskanen kuoli vuonna 2018, ja hänet on haudattu Vehmasmäen hautausmaalle miehensä Paavon ja poikansa Martin kanssa samaan sukuhautaan.

Markku Ruuskanen

Lähteet: Kirkko ja koti-lehti 21.3.2012, Kuopion kaupunkilehti 27.9.2014 s. 7 ja hautahaku.fi-tiedosto.

Sukuseuran apurahat haettavana

Hakuaika on 1.12.2024 - 28.2.2025

Apurahat on suunnattu **Ruuskanen- ja Ruuska-sukuihin** kuuluville henkilöille. Niitä voivat hakea **aikaisintaan toisen vuoden opiskelijat**, jotka ovat suorittaneet vähintään 40 opintopisteen opintoja. Jos opinnot kokonaisuudessaan **kestävät enintään vuoden, opintojen tulee olla kokonaan suoritettuna**.

Sukuseuran hallitus päättää apurahojen jakamisesta kokouksessaan keväällä 2025, ja apurahat jaetaan tämän jälkeen.

Apurahan **hakemuslomake** on saatavilla internetistä www.ondruska.fi tai sähköpostitse markkuj.ruuskanen@kolumbus.fi.

Hakemuslomakkeen ja sen liitteiden palautusosoite: Ruuskanen-Ruuska Sukuseura ry, Valmukatun 18 A 1, 04420 Järvenpää.

Sukuseuran hallituksen yhteystiedot

Puheenjohtaja, sukututkija

Markku Ruuskanen

Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää.

Sähköposti: [markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

p. 050 5729534

Varapuheenjohtaja

Outi Rytönen

Kirkkosaarentie 313, 72400 Pielavesi

Sähköposti: [outirytk\(at\)gmail.com](mailto:outirytk(at)gmail.com)

p. 040 8455363

Sihteeri

Laila Marjomaa

Pekkapuhdantie 44, 85640 Nivala

Sähköposti: [rintala158\(at\)gmail.com](mailto:rintala158(at)gmail.com)

p. 044 3660757

Jäsenasiat, osoitteenmuutokset

Veli-Pekka Ruuskanen

Korppaanmäentie 16 B 17, 00300 Helsinki

Sähköposti: [vpruuskanen\(at\)outlook.com](mailto:vpruuskanen(at)outlook.com)

p. 050 3111 377

Ondruska-lehtitoimikunta

Iris Humala, [iris.humala\(at\)kolumbus.fi](mailto:iris.humala(at)kolumbus.fi)

Markku Ruuskanen, [markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

Veli-Pekka Ruuskanen, [vpruuskanen\(at\)outlook.com](mailto:vpruuskanen(at)outlook.com)

Kotisivujen ja facebook-sivujen ylläpito

Juha-Pekka Ruuskanen

Punatulkunkuja 16 b, 03100 Nummela

Sähköposti: [juha-pekka.ruuskanen\(at\)hotmail.fi](mailto:juha-pekka.ruuskanen(at)hotmail.fi)

p. 040 756455

Antti Ruuskanen,

Syvälahdentie 15 J, 18130 Heinola

Sähköposti: [antti\(at\)ruuskanen.fi](mailto:antti(at)ruuskanen.fi)

p. 0500 152848

Jari Ruuska

Hiekkaharjuntie 11 A 3, 01300 Vantaa

Sähköposti: [ruuskajari64\(at\)gmail.com](mailto:ruuskajari64(at)gmail.com)

p. 044 5012964

Riku Ruuskanen

Auranpolku 13, 14200 Turenki

Sähköposti: [rikuantero\(at\)gmail.com](mailto:rikuantero(at)gmail.com)

p. 041 5506601